

CZU: 343.9

SINTEZA REPERELOR CONCEPTUALE PRIVIND DEVIANȚA RELIGIOASĂ ÎN ACCEPȚIUNEA CRIMINOTEOLOGIEI MODERNE

Alexe JEFLEA

Universitatea de Stat din Moldova

Obiectul de studiu este devianța religioasă privită în accepțiunea criminoteologiei moderne. În acest sens, articolul de față face parte din studiul științific avansat al criminoteologiei moderne. În doctrina criminologică această direcție mai este numită criminologie religioasă, care reprezintă un domeniu de sine stătător de cercetare științifică. Criminoteologia operează cu criminalitatea religioasă, precum și cu alte forme de devianță religioasă. Prin urmare, scopul acestui mesaj științific este sinteza reperelor conceptuale privind devianța religioasă privită și efectuată prin prisma criminoteologiei moderne. Tema articolului este una nouă și foarte actuală în materia de prevenire și prognozare a criminalității religioase. În cadrul acestui articol autorul a operat cu categoriile de „criminoteologie”, „criminalitate religioasă”, „devianță religioasă”, „fenomenologia criminalității religioase”, „fanatism religios”, „extremism religios” și „prozelitism abuziv”. Concluziile sintetizate merită a fi luate în considerare la dezvoltarea ulterioară și îmbunătățirea doctrinei criminologice contemporane.

Cuvintele-cheie: *criminoteologie, criminologie religioasă, criminalitate religioasă, devianță religioasă, fanatism religios, fundamentalism religios, extremism religios, prozelitism abuziv.*

SYNTHESIS OF THE CONCEPTUAL THESES CONCERNING RELIGIOUS DEVIANCY IN THE VIEW OF MODERN THEOLOGICAL CRIMINOLOGY

The object of present research is considered to be the religious deviancy studied from the perspective of theological criminology viewed as a part of the modern criminology. In the realm of the criminological science this direction is called as the religious criminology too, which constitutes an independent domain of the scientific research. In the opinion of the author, theological criminology operates with other religious criminality as well as with other forms of religious deviation. As a result, the purpose of this scientific message is imposed to be synthesis of the conceptual standpoints of religious deviation analyzed from the view of the modern theological criminology. The topic of the article is regarded as the newest one and extremely important in the matter of criminological prevention and prognosis of religious crimes and deviations. During the research the author operates with the following scientific categories: “theological criminology”, “religious criminality”, “religious deviancy”, “phenomenology of religious criminality”, “religious fanatics”, “religious extremism” and “abusive proselytism”. Conclusions merit to be taken into account for further improvement of the modern criminological doctrine.

Keywords: *theological criminology, religious criminology, religious deviancy, religious fanaticism, religious fundamentalism, religious extremism, abusive proselytism.*

Introducere

În cadrul acestui demers științific devianța religioasă este privită în accepțiunea criminoteologiei moderne. În doctrina criminologică această nouă direcție mai este numită criminologie religioasă care reprezintă un domeniu de sine stătător de cercetare științifică. Criminoteologia operează cu criminalitatea religioasă, precum și cu alte forme de devianță religioasă. În cadrul studiului întreprins este efectuată sinteza reperelor conceptuale privind devianța religioasă.

Ce este criminoteologia? Oricărei civilizații îi este caracteristic coraportul problematic dintre sacru și secular. Anume o astfel de coeziune contribuie la crearea ideilor de bază și a algoritmului de comportament. Cum corect afirmă autorii L.D. Bașcatov, O.V. Starikov, G.G. Pikov, K.A. Bodobaev și N.S. Gromova, statul și religia constituie doi piloni principali ai societății. Este bine cunoscut că statul poate fi puternic doar în cazul în care societatea se bazează pe moralitate și spiritualitate [1, p.133]. De starea spirituală a cetățenilor și a societății depinde și soarta statului. Evoluția istorică a statelor demonstrează cu certitudine: puterea de stat lipsită de moralitate și spiritualitate nu a fost niciodată una de lungă durată [2, p.88-92].

Pentru prima dată în doctrina contemporană despre criminalitatea religioasă au pomenit L.D. Bașcatov și O.V. Starikov, care au stat la temelia apariției direcției noi de cercetare, cum ar fi criminoteologia, privită de acești autori în calitate de știință care studiază și cercetează criminalitatea religioasă, coraportul acesteia cu

criminalitatea bisericească în cadrul criminalității generale. Autorii au efectuat o analiză detaliată a crimelor religioase și bisericești, au sintetizat semnele infracțiunilor religioase și au argumentat însemnătatea unor clasificări [3, p.11-12].

Vom trece la analiza acestei direcții noi de cercetare științifică. Religia, în menirea sa principală, constituie un izvor de smirenie și prevenire în orice societate, este chemată să aducă armonie și motivare pozitivă în sufletele oamenilor. Astfel, merită a fi luată în considerare opinia autorului N.S. Gromova care susține următoarele: „*Cu toate că religia are o puternică forță de prevenire, uneori ea constituie sursa și cauza comiterii infracțiunilor*” [4, p.51]. În opinia autoarei, tradiționalismul religios asigură liniștea sufletească, bunăstare și stabilitate. Prin astfel de trăsături, tradiționalismul religios este extrem de util pentru prevenirea fenomenului criminal, deoarece este apt să asigure frica la criminalii potențiali [4, p.51-52].

Totodată, criminologia contemporană este totuși una seculară, deoarece lucrările faimoșilor criminologi aproape nu s-au intersectat cu teologia, iar convingerile religioase privind esența crimei continuă să fie apreciate de către criminologi ca arhaisme. În majoritatea cazurilor, criminologia religioasă sau criminoteologia constituie doar un curs fragmentar de prelegeri în cadrul cursului de criminologie [1, p.101-102].

Totodată, în opinia noastră, știința criminologică este insuficientă pentru studierea arbitrarității umane reflectate cu preponderență în tratate de sorginte pozitivistă și psihoanalitică. Criminologul D.A. Șestakov consideră că criminologia sacră (religioasă) tratează probleme ce țin de coraportul dintre râvnirile materiale și ideale ale omului în condiții moderne [5, p.19].

Obiectul de studiu al criminologiei religioase (criminoteologiei) îl constituie metodele criminologice, politologice, religioase, teologice și de altă natură care sunt menite să controleze, să cerceteze, să prognozeze și să regleze procesele sociale chemate să asigure securitatea și sănătatea spirituală a omului, societății și a statului [6, p.77].

De menționat că religia nu doar corelează cu dreptul, dar, spre regret, și se opune dreptului. Așadar, în condițiile societății contemporane rămâne de constatat că sub auspiciile religiei, din motive religioase, sau pretinse a fi religioase (pseudoreligioase) se săvârșesc mai multe atrocități. Aceste fapte infracționale teroriste pot avea atât caracter individual (spre exemplu, fapte de sinucidere religioasă etc.), cât și un caracter de masă, implicând mai multe persoane (spre exemplu, conflicte violente cu cacter național sau internațional, participarea în organizații teroriste de origine religioasă sau etnoreligioasă etc.).

Într-o altă ipostază, este important să găsim acea legătură indisolubilă între drept și religie. A vorbi despre religie în raport cu dreptul, atâta timp cât există o multitudine de religii, care nu au nici același conținut, nici aceeași semnificație, și care chiar se opun unele altora, uneori de o manieră fundamentală, poate deveni complicat. Dreptul înseamnă reguli la care se adaugă articularea socială, realizarea practică și elaborarea acelor reguli.

Rezultate și discuții

Factorul religios în criminologie. Religia poate fi un factor de stabilitate sau de instabilitate într-o zonă, regiune sau chiar la nivel planetar. *Factorul religios este folosit ca vehicul pentru acțiuni ce pot destabiliza starea de securitate.* Religia, în anumite situații, poate deveni o sursă de conflict armat. *Condiții suficiente necesare pentru transformarea religiei în factor de generare a conflictelor armate* pot fi: existența într-un spațiu, la un moment dat, a unor puternice discriminări religioase; combinarea discriminărilor religioase cu cele etnoculturale și politice și cu decalajele economico-sociale; prozelitismul religios agresiv și violent; fundamentalismul religios, cu precădere islamic etc.

Literatura criminologică română din ultimul deceniu se caracterizează printr-un interes sporit față de fenomenul religios în știința criminologică, în general, și criminalitatea de extremism religios, în special. Cercetările savanților se proliferază mai cu seamă pe tărâmul interdisciplinar dintre teologie, drept, criminologie și psihiatrie.

În prezenta lucrare toate definițiile de sorginte teologică au doar un caracter informativ de cunoaștere și iluminare, opiniile savanților sunt prezentate doar cu scop de cercetare științifică și sunt lipsite de careva aprecieri de conotație discriminatorie.

Legitățile cărora se supune societatea ne-au demonstrat că, alături de pedeapsă, o metodă eficientă de influențare asupra proceselor sociale, inclusiv asupra evoluției criminalității, o dobândește religia.

Șamanii și preoții au exercitat diferite funcții: de la vindecarea bolnavilor până la aplicarea pedepsei. Aportul lor la fortificarea puterii conducătorilor de stat a fost unul major – binecuvântau hotărârile și orân-

duirile impuse de ei, inclusiv prin acoperirea unor astfel de dispoziții autoritare cu voința Dumnezeiască. Documentele istorice din Egiptul, Babilonul și India Antică care au ajuns pe mâna savanților contemporani mărturisesc, neîndoielnic, că cele mai puternice sisteme de influențare religioase asupra vieții sociale au fost create în milenii IV-III î.e.n. [7, p.6-7]. Religia controla nu doar faptele rele ale oamenilor, dar și gândurile nepotrivite ale acestora care puteau deveni cunoscute Dumnezeului. Astfel de formă religioasă a controlului social a devenit una dintre cele mai universale și puternice. Această practică, cu anumite excepții și abateri, a fost preluată de metodologia exercitării puterii în cadrul statelor totalitariste, unde prin intermediul denunțurilor și al spionajului autoritățile de stat se informau despre cetățenii lor, inclusiv despre gândurile acestora.

Totodată, drept cauză a crimelor religioase poate servi indiferentismul religios, fenomen întâlnit în literatura de specialitate criminologică [4, p.52-53]. Acesta nu înseamnă lipsa de necesități spirituale și de mecanisme religioase la oameni, ci preuspune lipsa formelor stabile de satisfacere a acestor necesități, precum și lipsa de activitate spirituală în sfera religioasă a vieții. De regulă, acest vacuum informațional și spiritual este umplut de surogatul primitiv al credinței: interesul sporit față de fenomene paranormale, zodii, spiritualitate exotica etc. Însă, o astfel de „*umplutură spirituală*”, în primul rând, nu poate contribui la zidirea unei temelii pozitive a unei activități sociale sănătoase și, în al doilea rând, nu va contribui la ocrotirea persoanei de la impactul negativ produs din partea unor predicatori religioși radicali și exprimat în deformarea conștiinței în așa fel încât aceasta va deveni una criminalizată.

Autorul N.S. Gromova subliniază: „*Sineîncrederea nelimitată în importanța absolută a propriilor convingeri va achita orice formă de violență, orice formă de încălcare a normelor sociale atât juridice, cât și morale*” [4, p.52-53]. Cele expuse se referă nu doar la liderii sectelor religioase totalitare și ai organizațiilor religioase fundamentaliste, ci și la membrii ordinari ai acestora. Careva diferențe semnificative nu există între ei: la orice nivel de ierarhie a organizației respective, perversul religios își conștientizează devotamentul absolut față de Dumnezeu, iar activitatea sa este privită ca unica absolut corectă, necesară și exercitată întocmai cu poruncile Dumnezeiești. Un pervers religios se privește ca cel mai împuternicit reprezentant al Dumnezeului pe pământ.

Devianța religioasă ca fenomen. Orice formă de comportament uman distructiv, periculos și agresiv constituie, în opinia noastră, *devianță religioasă*. Nu este obligatoriu ca această devianță să atingă gradul de prejudiciabilitate al unei fapte infracționale sau al unei contravenții, suficient este să fie încălcată o normă teologică, morală sau o altă normă socială. Susținem că orice încălcare religioasă reprezintă *devianță religioasă*, iar crima sau contravenția cu caracter religios constituie doar o formă de sine stătătoare a devianței religioase.

În opinia noastră, din punct de vedere criminologic, pentru a identifica o *devianță religioasă* (de exemplu, fenomenul de extremism religios sau criminalitate religioasă), nu este neapărat ca această confesiune religioasă să fie recunoscută drept cult religios în sensul legislației în vigoare. Atenționăm că, potrivit prevederilor legislative, cultul religios este o structură religioasă, cu statut de persoană juridică, ceea ce nu corespunde conceptului criminologic de confesiune religioasă, care se impune a fi mai larg și depășește definiția legislativă a cultului. Așadar, o confesiune religioasă în sens criminologic poate fi și neînregistrată.

Pericolul social pe care îl implică devianța (extremismul etc.) sau criminalitatea religioasă depinde de conținutul *de facto* deviant și prejudiciabil al învățăturii, precum și de caracterul metodelor agresive și abuzive aplicate pe parcursul activității sale de către o confesiune religioasă față de discipolii săi sau de societate, în întregime. Prin urmare, viața, integritatea fizică sau psihică, libertatea religioasă a unei persoane, pe de o parte, precum și securitatea publică, pe de altă parte, pot fi puse în pericol din partea unor confesiuni religioase indiferent dacă sunt recunoscute sau nu culte religioase.

Fanatismul ideologic, politic, religios (care uneori poate ascunde interese ale crimei organizate) constituie un motiv rațional și figurează printre motivațiile speciale ale ucigașilor în masă. Ei folosesc în general moduri de operare de o cruzime sălbatică, pentru a manipula opinia publică, și dacă, la ucigașii în serie, se observă fenomenul de dezumanizare a victimei, de tratare a ei ca pe un obiect, uneori victimele sunt comparate cu animalele oferite ca jertfă.

Nu întotdeauna este ușor să discernem între credința „*extremă*” și convingerea delirantă. Studiarea motivației teroriștilor evidențiază teza precum că teroriștii religioși ar suferi de *idei megalomaniace*.

Fenomenului religios trebuie luat în considerare atât la examinarea infracțiunilor cu caracter religios în domeniul securității publice, cât și la prevenirea criminalității prin identificarea dimensiunii religioase a

conflictelor (interconfesionale și interetnice, tentative de fundamentalism religios, extremism religios, terorism religios), inclusiv armate. Desfășurarea prozelitismului agresiv constituie o condiție fundamentală în difuzarea ideologiei extremiste, ceea ce printr-un mod intermediar poate conduce și la manifestări teroriste generate de discordie religioasă.

Ne solidarizăm cu criminologii care cercetează criminalitatea religioasă, considerând că nicio tradiție, religie, credință, situație politică nu poate justifica lovirea, mutilarea, umilirea sau aplicarea oricărei forme de pedeapsă care să atenteze la demnitatea și integritatea fizică a oamenilor.

Extremismul religios ca forma de sine stătătoare a devianței religioase stă la baza terorismului religios, el servind o precondiție a acestuia, iar ignorarea fenomenului de extremism poate tolera și contribui la dezvoltarea și răspândirea terorismului. S-a arătat că factorul religios este folosit ca vehicul pentru acțiuni ce pot destabiliza starea de securitate. Religia, în anumite situații, poate deveni o sursă de conflict armat.

În opinia noastră, *extremismul religios* constituie atitudinea sau doctrina unor curente religioase ori pseudoreligioase, care, pe bază de teorii, idei sau opinii extreme, caută, prin măsuri violente sau radicale, să impună programul lor cu scopul de a: schimba, prin violență, bazele regimului constituțional; submina securitatea și integritatea statului; uzurpa puterea de stat sau calitățile oficiale; crea formațiuni armate ilegale; desfășura activități teroriste; provoca ura religioasă; umili demnitatea personală; provoca dezordini în masă; comite fapte de huliganism sau acte de vandalism pe motive de ură sau dușmănie religioasă; precum și de a propaga exclusivismul, superioritatea sau inferioritatea cetățenilor după criteriul atitudinii lor față de religie sau după criteriul religiei.

Ura religioasă este un factor de bază în desfășurarea activității teroriste, iar terorismul religios se consideră a fi cel mai periculos, în contextul spălării creierelor viitorilor candidați la grupările teroriste, precum și al îndoctrinării religioase. Infraționi motivate de ură religioasă constituie proliferarea extremismului religios, iar fundamentalismul religios ca atare nu constituie nici ideologie extremistă, nici cea teroristă.

Legea penală a Republicii Moldova nu acoperă toate formele de extremism, lista acestora fiind de fapt mai largă. Prin urmare, s-a propus o definiție nouă de terorism religios și s-a pledat pentru necesitatea introducerii unor prevederi noi care ar incrimina alte fapte cu caracter terorist.

Despre fanatismul sectar. O caracteristică a vieții spirituale de astăzi rezidă în răspândirea credințelor imprecise sau „*convenabile*”, așa-numitele religii alternative. Adepții acestor credințe întâlnesc în acest fond religios individualismul „democratic”, capitalist. Așa s-ar putea explica succesul unor religii asiatice în care credințele sunt reduse la minimum, rolul cel mai important fiind atribuit acțiunii asupra sinelui. Tot aici putem include practicile și religiile fără o dogmă precisă (magie, ocultism, paranormal, parareligie, parapsihologie). Astrologia, prevestirile, chiromanția, cartomanția, vrăjitoria, spiritismul au ca principal obiect „*fericirea*” subiectului (afaceri, iubire, viitor). Altă tendință actuală este de aplecare, preponderent, spre latura mistică, spirituală, ezoterică a religiilor monoteiste: marii mistici ai creștinismului, iudaismului, sufismului, islamului.

Secte religioase destructive au roluri sociale negative, ceea ce duce la urmărirea și condamnarea lor (acestea profită de copii, persoane cu handicap, bătrâni, orfani, persoane nevoiașe care nu se pot apăra și a căror naivitate este speculată de către secte). Libertinajul sexual din unele comunități sectante, imoralitatea și abuzurile sexuale ale liderilor (profeți, guru, mesianici) au adus aceste grupuri în atenția poliției. Sunt condamnate și cad sub incidența legii manifestările rituale ale unor secte sau mișcări religioase care presupun mutilarea, castrarea sau aproape complet abandonata practică a sacrificiilor umane în scopul părtășiei.

Disfuncția socială cea mai frecvent discutată, caracteristică tuturor sectelor, este *fanatizarea credincioșilor* ce poate ajunge până la alienarea morală și psihică a membrilor. Aceștia nu doar că-și abandonează modul de viață anterior, familia, serviciul, dar sunt capabili de orice sacrificiu pentru sectă sau lider, mulți fiind pregătiți pentru sacrificiul suprem la îndemnul „*profetului*”. *Fanatismul poate fi o caracteristică a stării de religiozitate în general*, dar el se manifestă, mai ales, în tipuri de comunități sectare cu o mare intensitate a vieții religioase. Pe suportul fanatismului religios, credincioșii pot fi folosiți în orice activitate – de la dezordine socială, până la infraționalitate.

Sectele religioase pretind că au și dau răspunsuri; o fac pe plan afectiv și, în același timp, pe plan intelectual, răspunzând de multe ori la nevoile afective în așa măsură, încât întunecă facultățile intelectuale. Se bazează pe emoții. Aceste nevoi și aceste aspirații de bază se pot descrie ca tot atâtea expresii ale căutării umane de integrare și de armonie, de participare și de realizare la toate nivelurile existenței și experienței umane. Ele reprezintă, în egală măsură, încercări de a ajunge la o căutare umană a adevărului și semnifica-

ției, la căutarea acelor valori constitutive care, în anumite epoci ale istoriei, atât colective, cât și individuale, par să se fi ascuns, distrus sau rățacit pentru acele persoane descurajate de o schimbare rapidă, de un *stres* accentuat, de teamă etc.

Sunt identificate principalele sale caracteristici (voluntarismul, caracterul exclusivist, pretenția deținerii monopolului asupra adevărului, tendința spre secularizare ș.a.) și tipologii sectare (conversionist, revoluționar/transformator, introversionist, manipulaționist, taumaturgic, reformist, utopic).

Trăsăturile specifice ale sectelor religioase, spre deosebire de religiile tradiționale, au o pondere mai mare în generarea fanatismului religios și, ca urmare, a extremismului. Prozelitismul abuziv constituie condiție fundamentală în dezvoltarea extremismului și a terorismului religios. În calitate de semn obligatoriu al faptelor infracționale de natură extremistă trebuie să fie stabilit motivul extremist al făptuitorului.

Fanatismul religios constituie gradul extrem de manifestare a religiozității, iar extremismul religios, inclusiv sub forma de agresiune fizică sau verbală, presupune un comportament colorat în idei de sorginte religioasă la indivizii fanatici.

Pe cale de consecință, putem conchide că *religiozitatea individului constituie pericol social doar atunci când prin acțiunile sale prejudiciabile el începe să pătrundă și să influențeze asupra credinței altor persoane.*

Un concept similar fanatismului religios îl constituie **fundamentalismul religios**. Ele sunt similare, însă nu identice și desemnează fenomene diferite:

– Dacă fanatismul religios constituie un model social care are tendința de a se opune altor credințe sau conceptelor socioculturale, atunci fundamentalismul religios constituie punctul extrem de manifestare a învățăturilor religioase care poartă *accentul politic* al învățăturilor spirituale, ceea ce constituie formarea intoleranței față de cei din jur [8, p.7-8].

– Dacă fanatismul religios constituie un model de comportament, atunci fundamentalismul caracterizează radicalizarea și rigiditatea gândirii religioase a unei persoane sau a unei doctrine religioase.

– În același timp, fundamentalistii religioși întotdeauna sunt fanatici, iar fanaticii religioși pot fi și în rândurile altor indivizi religioși care nu sunt fundamentalști. Fanatismul este caracteristic oricărei religii.

De la misionarismul agresiv la prozelitism. Aici trebuie făcută diferența dintre a fi aderent al unei religii considerată dreaptă și meritând a fi răspândită și împărtășită și altora și a te considera executantul unei comenzi divine de a-ți răspândi credința, mai ales prin camuflarea mesajului, prin folosirea abilă a „momelii”.

Convingerile spirituale, religioase și filosofice fac parte din viața privată a oricărei persoane și implică totodată dreptul acesteia de a le manifesta. Însă, această libertate este restricționată prin norme juridico-penale ce sancționează prozelitismul și subminarea ordinii de stat. Subliniem importanța respectării pluralismului și a toleranței între diferitele grupuri religioase. Astfel, membrii cultelor trebuie să se respecte reciproc, să respecte legile țării, să cultive bune relații pentru înaintarea credinței lor și atingerea obiectivelor religioase-morale, culturale etc., în așa fel încât să se evite prozelitismul agresiv practicat de membrii cultelor de tip extremist și fundamentalist.

Din perspectivă criminologică, **acțiunile de prozelitism** stârnesc discuții controversate între adepții diferitelor confesiuni. S-a observat că o persoană atrasă în sectă devine imediat reticentă tradițiilor naționale, culturale și religioase autohtone; de asemenea, la prozeleți apare xenofobia religioasă și o psihologie cu tentă de violență. În majoritatea cazurilor adepții lui se izolează, întâi de toate de familie, de prieteni și apoi de societate. Per total, se constată o diminuare a numărului de activități prozelite și totodată o rafinare a metodelor de prozelitism sectar.

Prozelitismul este furtul de adepți (credincioși) practicat de unele culte, confesiuni sau secte, în detrimentul Bisericilor tradiționale sau altor grupări religioase. Furt – infracțiune, deci presupune folosirea unor mijloace necinstite: publicitate negativă, violență, înșelare, șantaj, speculă etc. Etapele prozelitismului: 1) cercetarea terenului (culegerea de informații despre credincioși, preot, viața bisericească); 2) răspândirea noii învățături și denigrarea celei tradiționale (publicitatea negativă); 3) catehizarea personală; 4) convertirea (botez, jurământ); 5) durată: între câteva zile și câțiva ani. În literatura teologică se precizează că, din punct de vedere dogmatic, fărâmițarea religioasă contemporană își are cauza în libertatea greșit înțeleasă de către om [9]. Prozelitismul abuziv a devenit o condiție fundamentală în dezvoltarea extremismului și a terorismului religios.

Totodată, specificăm că învățăturile spirituale pure nu constituie prozelitism chiar și în cazul în care se vor dezvoltă și se vor arăta erorile unor altor religii, precum și în cazul ademenirii posibiloș ucenici de

partea ei, care își abandonează religiile originale potrivit propriei lor voințe, pentru că învățătura spirituală de fapt se efectuează în mod liber și fără obstacole. În afara acestor învățături spirituale care pot fi prezentate liber, orice tentativă de a determina ucenicii unei alte religii dominante prin intermediul unor metode ilegale sau amurale constituie prozelitism.

Reieșind din studierea literaturii de specialitate, am identificat următoarele forme de prozelitism, stabilirea cărora poate servi un bun suport metodologic în procesul de prevenire și combatere a infracțiunilor cu caracter religios, în special a celor care implică practici interzise de prozelitism abuziv: colaborări suspecte de corupție cu unele autorități locale (spre exemplu, amplasarea de case de rugăciune fără autorizație etc.); distribuirea gratuită de broșuri, pliante, cărți (ediții integrale sau fragmentare), alte materiale de propagandă cu titlu gratuit prin saloane din spitale, săli de conferință, stații de autobuze sau feroviare, inclusiv vizite celebre pentru studii „gratuite” ale scripturilor sfinte la domiciliu etc.; „vindecări” divine, care uneori eludează știința medicală, în special recuperarea în cadrul unor tabere de vară, unde vin diverși *vindecători*; atacuri la adresa altor religii; atragerea membrilor familiilor și cunoscuților, în special, a copiilor și tinerilor; atragerea adeptilor prin muzică (unele genuri rock și formații); folosirea de semne și simboluri specifice; relații cu străinătatea (campanii organizate peste hotare; invitarea adeptilor străini pentru schimb de experiență; organizarea cursurilor gratuite de limbă engleză; oferte de job-uri în străinătate); oferte financiare sau materiale (oferirea de burse tinerilor studioși: conservator, medicină etc.; „ajutoare” materiale (alimente, bani, lemne și alte bunuri) și implicarea în proiecte sociale; oferirea cadourilor cu prilejul diferitelor sărbători etc.); organizarea de concerte și spectacole gratuite, prozelitismul cu ținte precise: personalități publice, mai cu seamă din lumea show-biz; organizarea de congrese pe stadioane; alte locuri publice unde poate să se prezinte un număr nedeterminat de persoane; predica necesară prin misionari bine pregătiți, tineri, elegant îmbrăcați, cu ecusoane în piept etc.

În același timp, ținem să precizăm că prozelitismul abuziv are loc pe parcursul a trei etape: 1) etapa de convertire (înrolare, căutare, invitare) a potențialilor adepti ai unei secte, mișcare sau organizație religioasă ori pseudoreligioasă; 2) etapa de activitate propriu-zisă a adeptului în cadrul acestui cult; 3) etapa de părăsire a cultului.

De la „sectă” și „cult” la „confesiune”. La nivel european și cel național este proclamat pluralismul religios, ceea ce ar însemna poziția neutră a statului și protecția egală în fața legii a tuturor persoanelor, fiind garant fundamental împotriva oricărei forme de discriminare. Mai mult, pluralismul religios se referă la grupuri ce împărtășesc anumite convingeri comune, indiferent de faptul dacă este o sectă religioasă, ezoterică sau spirituală. Totodată, o atenție deosebită prin utilizarea procedurii penale și civile trebuie acordată protecției celor mai vulnerabile persoane, în special copiilor, împotriva practicilor ilegale care se produc în numele grupurilor religioase, ezoterice și spirituale (rele tratamente, viol, neglijență, îndoctrinare prin spălarea de creiere și non-înscrisere la școală).

Ținând cont de Recomandările Adunării Parlamentare a Uniunii Europene (Recomandarea nr.1178/1992 a Adunării Parlamentare (Sesiunea a 43-a, versiunea finală) *privind sectele și noile mișcări religioase* [10]; Recomandarea nr.1412/1999 a Adunării Parlamentare (Ședința a 18-a din 22 iunie 1999) *privind activitatea ilegală a sectelor* [11]), este important să se ia în considerare faptul că etichetarea unei organizații religioase drept o „sectă” ar putea avea un impact negativ asupra organizației. Aceste prevederi legislative sunt susținute și de opiniile unor teologi. Astfel, teologul român C.-lu. Damian susține că *este necesară renunțarea la folosirea termenilor de cult și sectă în contextul fenomenului neoreligios* [12, p.8].

Luând în considerare însemnătatea semantică a expresiilor teologice analizate *supra*, remarcând caracterul discriminator și peiorativ (defavorabil, depreciativ, disprețuitor) al acestora, am concluzionat că oferirea priorității unei din aceste expresii ar duce la o atingere gravă a libertății de religie și de conștiință a persoanei, discriminând pe unii și acordând superioritate altor persoane (care sunt adeptii religiilor „tradiționale” și dominante) în funcție de criteriul religiei, ceea ce ar veni în contradicție cu legislația națională și cu cea internațională exprimată în Politica nediscriminatorie a Statului și a organismelor internaționale.

Pentru a înlătura aceste divergențe semantice impuse de sociologie și teologie aflată în discordanță cu cerințele legislației laice, propunem spre utilizare pe viitor în știința criminologică a conceptului de „*confesiune religioasă*”, care din punct de vedere semantic desemnează mărturisirea unor fapte, a unor gânduri sau sentimente intime de conotație religioasă.

Termenii *sectă* și *cult* sunt destul de disprețuitori și par să implice o judecată mai curând. *Un cult*, spre deosebire de *o sectă*, adoptă credințe și practici religioase radical noi, care sunt frecvent considerate ca o

amenințare la adresa valorilor fundamentale și normelor culturale ale societății în ansamblu [10]. În consecință, persoanele care fac parte din culte manifestă frecvent un comportament antisocial și nevrotic. Reținem de aici că, spre deosebire de sectă, *un cult propune o doctrină radical diferită de cea tradițională a mediului în care activează.*

În opinia noastră, din punct de vedere criminologic, pentru a identifica o devianță religioasă (de exemplu, fenomenul de extremism religios sau criminalitate religioasă), nu este neapărat ca această confesiune religioasă să fie recunoscută drept cult religios în sensul legislației în vigoare.

Concluzii

Transformarea religiei dintr-o pornire și forță constructivă, pozitivă și ziditoare în una distructivă și negativă parcurge mai multe etape:

- în loc de armonie și inspirație în viață are loc reglementarea dură a vieții cotidiene în baza unei autorități incontestabile;
- în loc de libertate spirituală se cultivă o robie spirituală adevărată: omul cade sub un control totalitar și este privat de orice spațiu pentru activitate și mișcare;
- nu există o mai mare autoritate decât autoritatea bazată pe propria perversiune religioasă (credință transformată în fanatism lăuntric și dictatură exterioară), persoana neagă orice libertate și orice semnificație a unor norme.

Mai mult, cercetarea izvoarelor criminologice moderne ne-a permis să formulăm următoarele concluzii:

1. Religia ca forma de sine stătătoare de gândire posedă un potențial semnificativ asupra conștiinței, voinței și dispoziției spirituale a persoanei;

2. Cu toate că religia constituie un izvor de smirenie și prevenire în orice societate, este menită să aducă armonie și starea sufletească pozitivă, religia devine și cauza comiterii unor infracțiuni. Numărul de adepți religioși nu crește doar prin necesitatea naturală și firească de determinare spirituală liberă, dar și prin intermediul expansiunii spirituale a sectelor totalitare care tind să substituie religiile tradiționale și unanim recunoscute cu diverse politici agresive de pătrundere în psihicul uman.

3. Drept cauză de apariție a fenomenului criminalității religioase este evidențiată nu doar prezența unei necesități speciale de spiritualizare, ci și prezența indiferentismului religios. Un rol semnificativ în apariția criminalității religioase îl exercită direcția unei astfel de spiritualizări, perversiunea setărilor religioase. Vacuumul spiritual este încărcat, de regulă, de surrogatele primitive pseudoreligioase, inclusiv de noile „învățăături” foarte comode pentru adepții săi, pe de o parte, și extrem de agresive, pe de altă parte.

4. În contextul istoric, o însemnătate specială pentru prevenirea criminalității a avut sugestia religioasă care s-a păstrat până în prezent. Forma religioasă a controlului social devenea cea mai universală. Așadar, sugestia religioasă și pedeapsa religioasă se completeau reciproc în activitatea de prevenire a criminalității. Pedeapsa impunea să respecte religia, iar religia, la rândul ei, oferea pedepsei sensul divin.

5. Știința criminologică contemporană este, în mare măsură, una seculară, deoarece operele clasice ale criminologiei mondiale aproape nu sunt legate de religie, iar diverse închipuiri despre natura crimei continuă să fie privite de către criminologie ca arhaisme.

6. Criminologia laică, în opinia noastră, devine insuficientă pentru studierea arbitrarității umane. Din perspectiva direcției noi de cercetare științifică – *criminoteologiei* – crima constituie încălcarea unor norme imperative sacre, violarea dogmelor religioase. Pe cale de consecință, elementul sacru este privit ca unul sistemic fundamental în proces de prevenire a criminalității.

7. Criminoteologia, ca o direcție de sine stătătoare în criminologie, se preocupă nu doar de cercetarea crimei privite prin prisma devierii de la o normă religioasă (devianță religioasă), obiectul ei de cercetare este criminalitatea religioasă ca o totalitate de fapte infracționale cu caracter religios care se comit din motive de ură, discordie sau diferență religioasă sau care în alt mod atentează la libertatea persoanei.

Referințe:

1. ПИКОВ, Г.Г. О некоторых особенностях библейской криминологии. В: *ΣΧΟΛΗ*, Том 4, №1, 2010, с.133.
2. БОДОБАЕВ, К.А. Уголовная ответственность за возбуждение религиозной вражды. В: *Вестник Кыргызской государственной юридической академии*, 2013, №3, с.88-92.
http://www.ksla.kg/upload/file/vestnik/vestnik_2013_3/bodobaev_k_a.pdf (Accesat: 02.01.2018)
3. БАШКАТОВ, Л.Д., СТАРКОВ, О.В. *Криминотеология*. Санкт-Петербург: Юридический центр, 2004. 424 с.

4. ГРОМОВА, Н.С. Вербальный экстремизм как особый вид преступлений: правовая и лингвистическая природа. В: *Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики*. Тамбов: Грамота, 2015, №11(61): в 3-х ч. Ч.1, с.51-55. ISSN 1997-292X. http://scjournal.ru/articles/issn_1997-292X_2015_11-1_11.pdf (Accesat: 02.01.2018)
5. ШЕСТАКОВ, Д.А. *Криминология: Учебник для вузов*. 2-е изд. СПб.: Издательство Асланова, 2006, с.19. Постлиберальный статус криминологии.
6. ХВЫЛЯ-ОЛИНТЕР, А.И. *Особенности радикальных особенностей Ислама*. С.76-107, с.77. <http://intelros.ru/pdf/hvily.pdf> (Accesat: 02.01.2018)
7. ИНШАКОВ, С.М. *Зарубежная криминология*. Москва: Издательская группа ИНФРА • М-НОРМА, 1997. 181 с.
8. ANDREESCU, A., RADU, N. *Organizațiile teroriste: conceptualizarea teoriei versus securitatea europeană*. București: TIMPOLIS și Editura „M.I.R.A.” 2008, p.7-8. ISBN 978-973-0-05345-6
9. PESTROIU, D. *Suport de curs pentru specializarea „Teologie pastorală” la disciplina „Misiologie și Ecumenism”*. București: Facultatea de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” a Universității din București. <https://ru.scribd.com/doc/49153805/Sectologie> (Accesat: 08.01.2018)
10. Recommendation 1178 (1992) of Assembly Session 1991, 43rd Session, third part. Final version *Sects and new religious movements*. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-en.asp?FileID=15212&lang=en> (Accesat: 02.01.2018)
11. Recommendation 1412 (1999) of Parliamentary Assembly (Assembly debate on 22 June 1999, (18th sitting). *Illegal activities of sects*. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16713&lang=en> (Accesat: 02.01.2018)
12. DAMIAN, C.-Iu. *Noile mișcări religioase (Suport de curs)*. Master: Teologie sistematică în context contemporan. Disciplina „Istoria și filosofia religiilor”, 2012, p.8. <https://sistematicaiasi.files.wordpress.com/2013/10/suport-curs.pdf> (Accesat: 04.01.2018)

Prezentat la 16.01.2018